

DRUGIE MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM — CYSTERSI W KULTURZE ŚREDNIOWIECZNEJ EUROPY

W dniach 21—23 września 1987 r. odbyło się w Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie — Drugie Międzynarodowe Sympozjum poświęcone roli cystersów w kulturze średniowiecznej Europy. Pierwsze Międzynarodowe Sympozjum poświęcone Cystersom odbyło się w dniach 22—24 maja 1985 r. w Błażewku koło Poznania. Sympozjum zorganizowane zostało z inicjatywy Zespołu do Badań nad Historią i Kulturą Cystersów w Dawnej Polsce, istniejącego od kilku lat przy Instytucie Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, przy współudziale Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Wzięli w nim udział historycy, historycy sztuki i archeolodzy z całego kraju oraz naukowcy z Austrii, Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej oraz Niemieckiej Republiki Federalnej.

Sympozjum otworzyli: doc. dr hab. Alicja Karłowska-Kamzowa (Poznań) i prof. dr hab. Jerzy Strzelczyk (Poznań). Referat inauguracyjny pt. *Rola cystersów w rozwoju kultury materialnej Polski średniowiecznej* wygłosiła prof. dr hab. Teresa Dunin-Wąsowicz (Warszawa).

Następnie uczestnicy Sympozjum wzięli udział w otwarciu wystawy — *Cystersi w średniowiecznej Polsce — kultura i sztuka*. Urządzono ją w Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie. Wystawę otworzyli: Dyrektor Muzeum mgr Stefan Pasiciel oraz komisarz wystawy mgr Leszek Wetesko (Gniezno). Na wystawie tej zgromadzono najwartościowsze, zachowane w naszym kraju zabytki kultury duchowej i materialnej cystersów z okresu od XII do XV w., pochodzące z muzeów i klasztorów polskich. Wystawa otwarta była do końca listopada 1987 r. Dodać także należy, że była to pierwsza w Polsce i druga na świecie ekspozycja poświęcona cystersom. Nawet na tak bogatej w ekspozycje wystawie nie udało się ukazać całości dorobku kulturalnego i gospodarczego tego prężnego zakonu, istniejącego pomimo licznych kasat w pierwszej połowie XIX wieku po dziś dzień, i jak się wydaje powraca-

jącego do sił. Trudno na przykład pokazać wkład cystersów w rozwój rolnictwa i handlu w wiekach średnich w Polsce.

Przewodnictwo obrad popołudniowych sympozjum objął prof. dr hab. Zygmunt Świechowski (Warszawa). Sesja dotyczyła roli cystersów w rozwoju kultury duchowej i materialnej średniowiecznej Polski, a także związków tego zakonu z kulturą ówczesnej Europy. Wygłoszono sześć referatów: doc. dr hab. Kazimierza Bobowskiego (Wrocław) — *O potrzebie badań nad skryptoriami Cystersów na ziemiach polskich — stan i metody badań*; dr Krystyny Białoskórskiej (Warszawa) — *Czy o wyborze miejsca na założenie opactwa cysterskiego decydowały zawsze wskazania reguły? Między teorią a rzeczywistością*; dr Gerlindy Voigt (NRD) — *Rolle und Bedeutung der Kloster Pforta und Walkenried vom 12—15 Jh*; Heinricha Grügera (Trewir) — *Die monastische Disziplin der schlesischen Zisterzienser im späten Mittelalter*; mgr Leokadii Grajkowskiej (Wągrowiec) — *Polonizacja klasztoru cystersów w Wągrowcu*; o. Grzegorza Mirosława Rutkowskiego SOCist. (Mogiła) — *Erazm Ciołek — opat mogiński, humanista*.

Drugiego dnia przewodnictwo obrad przedpołudniowych sympozjum objęła doc. dr hab. Jadwiga Krzyżaniakowa. Czterech uczonych z Czechosłowacji i jeden z Niemieckiej Republiki Demokratycznej przedstawiło referaty dotyczące cystersów czeskich i niemieckich, co stanowiło istotne wzbogacenie tematyki sympozjum. Były to następujące referaty: dr Jiřígo Kuthana (Praga) — *Poklady cisterciáckých klášteru v Čechách*; dr Kateřiny Charvátové (Praga) — *Postup výstavby cisterckých klášteru v Čechách*; dr Kláry Benešovské (Praga) — *Klášterní kostel cisterciáků (aula Mariae) — Staré Brno*; doc. dr Petera Sommera (Praga) — *Archeologický výzkum nejsterších českých klášteru*; dr Ernsta Badstübnera (NRD) — *Besonderheiten der Zisterzienser—Architektur in der Mark Brandenburg*.

Przewodnictwo obrad popołudniowych sympozjum objął doc. dr hab. Zbigniew Wielgosz. Przedstawiono tu cztery referaty i trzy komunikaty: mgr Jarosława Jarzewicza (Poznań) — *Architektura kościoła pocysterskiego w Bierzwniku*; mgr Tadeusza Kaletyna i mgr inż. arch. Ewy Łuźynieckiej (Wrocław) — *Osadnictwo wczesnośredniowieczne w rejonie Lubiąża. Kościół klasztorny w Lubiążu w świetle ostatnich badań*; mgr Zbigniewa Massowy (Gdańsk) — *Romańska rzeźba Marii z Dzieciątkiem z Muzeum Narodowego w Gdańsku*; dr Jerzego Domaślowskiego (Toruń) — *Znaczenie klasztorów cysterskich dla średniowiecznej sztuki Pomorza Wschodniego*; mgr Zofii Krzymuskiej-Fafiusowej (Szczecin) — *Kaplica pielgrzymkowa pańien cysterek koszalińskich na Górze Chełmskiej i jej wyposażenie*; dr Barbary Lepówny (Gdańsk) — *Komunikat o badaniach archeologiczno-architekto-*

nicznych przeprowadzonych w obrębie pocysterskiego zespołu klasztorowego w Oliwie w latach 1972—1974; mgr Mieczysława Góry (Sulejów) — *Wczesnośredniowieczne osadnictwo w rejonie Sulejowa — Podklasztorza — sprawozdanie z najnowszych badań wykopaliskowych w latach 1979—1987*.

W tym też dniu zagraniczni goście zwiedzili gnieźnieńskie zabytki (m.in.: Katedrę, Archiwum Archidiecezjalne, Kościół Franciszkanów).

Trzeciego i zarazem ostatniego dnia obrad Sympozjum przewodnictwo objął Heinrich Grüger (Trewir). Wygłoszono wówczas trzy referaty: mgr Jacka Witkowskiego i mgr Romualda Kaczmarka (Wrocław) — *Historia i tradycja średniowieczna w nowożytnej sztuce cystersów z terenu Europy środkowo-wschodniej*; doc. dr hab. Mariana Kutznera (Wrocław) — *Symbolika eklezjologiczna kościołów cysterskich wieku XIII*; i prof. dr hab. Zygmunta Świechowskiego (Warszawa) — *Architektura polskich cystersów na tle europejskim*.

Zarówno w referatach, jak i w dyskusji wskazywano na olbrzymi dorobek zakonu cysterskiego w średniowiecznej Polsce i Europie między innymi w dziedzinie kultury, a zwłaszcza architektury, sztuki, piśmiennictwa oraz myśli politycznej, a także organizacji pracy i przedsięwzięć gospodarczych. Przykładem imponującego dorobku tego zakonu jest otwarta w pierwszym dniu obrad — 21 września — wystawa „*Cystersi w średniowiecznej Polsce — kultura i sztuka*”, na której zgromadzono najwarteściowsze, zachowane w naszym kraju zabytki kultury duchowej i materialnej cystersów z okresu od XII do XV w.

W końcowej dyskusji głos zabrali: doc. dr hab. Marian Kutzner (Wrocław), który podziękował uczestnikom i organizatorom za udział i za zorganizowanie sympozjum; dr Jiří Kuthan (Praga) złożył podziękowanie w imieniu wszystkich gości zagranicznych, a o. Grzegorz Mirosław Rutkowski SOCist. (Mogiła) podziękował w imieniu cystersów.

Na zakończenie obrad głos zabrał Przewodniczący Zespołu do Badań nad Historią i Kulturą Cystersów w Polsce — prof. dr hab. Jerzy Strzelczyk, który dokonał podsumowania obrad, podziękował uczestnikom, a także zapowiedział publikację materiałów z Sympozjum.

Wracając do Poznania uczestnicy sympozjum zwiedzili jeszcze Muzeum Pierwszych Piastów na Ostrowie Lednickim.